

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Mevrouw mr. drs. H.G.J. Bruins Slot
Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag

Uw kenmerk
2022-0000657112

Ons kenmerk
2023/0002

Datum
16 januari 2023

Betreft
Consultatie ontwerpnota van
wijziging op het voorstel voor een
Tijdelijke wet onderzoeken AIVD en
MIVD naar landen met een offensief
cyberprogramma

Geachte mevrouw Bruins Slot,

Naar aanleiding van uw verzoek, in gezamenlijkheid met uw ambtsgenoot van Defensie, van 23 december 2022, ontvangt u hierbij de reactie van de CTIVD op de ontwerpnota van wijziging op het voorstel voor een Tijdelijke wet onderzoeken AIVD en MIVD naar landen met een offensief cyberprogramma.

De CTIVD vindt de ontwerpnota van wijziging, die een aantal belangrijke wijzigingen aanbrengt in het conceptvoorstel Tijdelijke wet, een positieve ontwikkeling en ondersteunt deze. Hiermee wordt het toezicht versterkt en in belangrijke mate effectiever. Door deze aanpassingen in de Tijdelijke wet wordt een aantal onvolkomenheden uit de Wiv 2017, waar de CTIVD eerder op heeft gewezen, gerepareerd, waardoor zowel belangen van nationale veiligheid als fundamentele rechten beter worden beschermd.

Eerder al heeft de CTIVD in haar reactie op het conceptvoorstel Tijdelijke wet het belang en de noodzaak van dit voorstel onderschreven en opgemerkt dat zij het mogelijk acht toezicht te houden op de uitvoering van de bepalingen. De voorgestelde regeling voor de beoordeling van bulkdatasets was toen uitsluitend van toepassing op bulkdatasets voor zover deze vielen onder de reikwijdte van de Tijdelijke wet. De ontwerpnota van wijziging bevat een regeling voor bulkdatasets die hieraan grotendeels identiek is, zij het met een breder toepassingsbereik. Dit brengt geen verandering in het oordeel van de CTIVD dat zij het mogelijk acht toezicht te houden op de uitvoering ervan.

Wij vragen meer in het bijzonder uw aandacht voor de volgende punten:

1. De CTIVD heeft in de afgelopen jaren in haar onderzoek en toezichtactiviteiten veelvuldig de bulkdata-problematiek geadresseerd. De CTIVD heeft er daarbij op gewezen dat het stelsel van waarborgen dat van toepassing is op de verwerving en verwerking van bulkdatasets moet aansluiten bij het unieke karakter van deze gegevensverwerking om de nationale veiligheid en de rechten van burgers effectief te kunnen beschermen. Een bulkdataset is per definitie een (zeer grote) set van gegevens die voor het merendeel bestaat uit gegevens van personen en/of organisaties die niet in de aandacht van de diensten staan of ooit zullen staan. Deze gegevens worden voor een belangrijk deel verworven om ongekende dreigingen in kaart te brengen en meer zicht te krijgen op targets en netwerken. Bulkdatasets zullen gedurende de beoordelingstermijn steeds opnieuw worden bevroegd op basis van nieuwe inzichten, ontwikkelingen en veranderende context (dynamiek van het inlichtingenproces). Gegevens die niet meteen relevant lijken, kunnen later in het proces uitermate relevant zijn. Elke keer wanneer gegevens relevant worden geacht voor een onderzoek wordt dit gemotiveerd vastgelegd in de systemen van de diensten. Dit soort informatie zal voor de CTIVD een belangrijke rol spelen bij het eventueel verlengen van een beoordelingstermijn.
2. Voor bulkdatasets verkregen met de inzet van bijzondere bevoegdheden worden in de ontwerpnota van wijziging meer waarborgen geregeld dan thans het geval is in de Wiv 2017. De CTIVD heeft de problematiek van bulkdatasets in relatie tot artikel 27 Wiv 2017 al in 2019 in haar rapportages over de implementatie van de Wiv 2017 gesignaleerd. De CTIVD vindt het positief dat de ontwerpnota van wijziging een fatale beoordelingstermijn van één jaar regelt voor de beoordeling van de relevantie van de gegevens in een bulkdataset, waarna herbeoordeling door de minister dient plaats te vinden als er een noodzaak bestaat de desbetreffende bulkdataset nog één jaar te bewaren. Ook wordt voorzien in een bindende toetsing door de CTIVD van de noodzaak, inclusief de proportionaliteit, van een verlenging van de beoordelingstermijn met een jaar, waarbij een bulkdataset moet worden vernietigd indien de verlenging wordt afgewezen. Een en ander laat toe om binnen een dynamisch stelsel maatwerk te leveren en het aantal verlengingen te limiteren. Voorts wordt voorzien in een versterking van de rechtsstatelijkheid door de mogelijkheid van beroep bij de onafhankelijke rechter indien de minister het niet eens is met een bindend oordeel van de CTIVD.
3. In lijn met haar eerdere standpunten benadrukt de CTIVD dat een consistente en toekomst vaste 'bulk is bulk'-benadering niet beperkt kan zijn tot via bijzondere bevoegdheden verworven datasets, maar ook de datasets moet omvatten die via algemene bevoegdheden (inclusief op basis van samenwerking met buitenlandse diensten) zijn verworven. De CTIVD blijft daarom aanbevelen om ook deze bulkdatasets op eenzelfde wijze in de ontwerpnota van wijziging onder te brengen.
4. De CTIVD vraagt aandacht voor het feit dat zolang de regels van de ontwerpnota van wijziging niet in werking treden, (unieke) datasets die uit de termijn lopen moeten worden vernietigd, ook wanneer deze datasets in belang zijn van de nationale veiligheid en in het belang van de

bescherming van burgers. Er is in dit verband een spanning tussen enerzijds de taakstelling van de diensten op grond van artikel 8 Wiv 2017 en de termijnen die nu nog in de wet worden gesteld.

5. In de toelichting bij de ontwerpnota van wijziging wordt ingegaan op het vraagstuk of datasets, nadat zij uit de termijn zijn gelopen/de termijn niet is verlengd, opnieuw kunnen worden verworven. De CTIVD, die onderschrijft dat hernieuwde verwerving in beginsel mogelijk moet zijn, leest in de toelichting dat dit een zelfstandig afwegingsproces vereist waarbij onder meer wordt meegewogen dat het gaat om een dataset waarvan de termijn is verstreken. Er kan geen sprake zijn van 'omzeiling' van waarborgen. Het kan bijvoorbeeld niet zo zijn dat na 364 dagen een dataset wordt vernietigd en vervolgens opnieuw wordt verworven zodat de termijn opnieuw start.
6. Het voorstel voor de Tijdelijke wet voorziet in artikel 11 in de informatie-uitwisseling tussen de beide toezichthouders. De CTIVD benadrukt het belang van deze bepaling als een waarborg voor effectief en efficiënt toezicht. Hiermee worden onder meer dubblures en *gaps* in het stelsel van *end-to-end* toezicht voorkomen. Ook wordt aangesloten bij de dynamiek die inherent is aan het domein van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Artikel 11 is beperkt tot hetgeen onderwerp is van de Tijdelijke wet. De CTIVD is van mening dat de Tijdelijke wet dient te regelen dat dit artikel voor het geheel van de Wiv 2017 geldt. Hierin kan worden voorzien door een daartoe strekkende bepaling in de ontwerpnota van wijziging op te nemen. De CTIVD geeft voorts in overweging om het belang van de informatie-uitwisseling verder te versterken door niet te spreken van 'bevoegd tot het verstrekken van' maar van 'verstrekken'.
7. De CTIVD gaat er vanuit dat de uitbreiding van haar taken zoals geregeld in de ontwerpnota van wijziging kan worden gerealiseerd met de extra formatie waarvoor de CTIVD nu de vacatures aan het invullen is (10 fte). De praktijk zal moeten uitwijzen of deze extra formatie voldoende is. Bij de gedane toezeggingen over de aanvullende formatie is tevens toegezegd dat in de benodigde werkruimte zal worden voorzien. Tot op heden is die nog niet gerealiseerd. Wij vragen opnieuw uw aandacht voor het tijdig voorzien in de noodzakelijke uitbreiding en herhuisvesting. Eerder hebben wij erop gewezen dat een onafhankelijke taakuitvoering een zelfstandige huisvesting vereist.
8. In januari 2021 heeft de Evaluatiecommissie Wiv 2017 haar rapport uitgebracht. De aanleiding hiervoor was de eerdere toezegging van het kabinet om tot een versnelde evaluatie van de Wiv 2017 over te gaan. De CTIVD ziet het wetsvoorstel voor een Tijdelijke wet en de nu in consultatie zijnde wijziging daarop als voorbeelden waarom een algehele wijziging van de Wiv 2017 zo snel mogelijk dient plaats te vinden. De toelichting bij de ontwerpnota van wijziging stemt in dit verband tot grote zorg, door al min of meer te preluderen op een verlenging van de Tijdelijke wet (bladzijde 5, "mocht dat onverhoopt niet het geval zijn, dan zal moeten worden bezien of een traject tot verlenging van de werkingsduur van de Tijdelijke wet moet worden ingezet"). Het is niet wenselijk dat de algehele herziening van de Wiv 2017 meer dan zeven jaar na het uitbrengen van het evaluatierapport pas zou worden gerealiseerd en meer dan tien jaar na het raadgevend referendum dat mede aanleiding was voor de versnelde

evaluatie. De Tijdelijke wet beoogt bepaalde knelpunten uit de Wiv 2017 op te lossen in verband met de operationele slagkracht van de diensten. Echter ook op andere onderdelen doen zich knelpunten voor. Het is van belang alle gesignaleerde knelpunten in de Wiv 2017 duurzaam en structureel te adresseren om zowel het belang van de nationale veiligheid als van fundamentele rechten te beschermen. Onderwerpen als de meer brede implementatie van statische naar dynamische regulering, het samenwerken en het delen van informatie met derden, de bulkproblematiek en de herinrichting van het toezicht hebben eveneens een hoge urgentie. Daarom dient de herziening van de Wiv 2017 zeer voortvarend te worden opgepakt.

Wij zijn graag bereid tot een nadere toelichting van onze standpunten.

Hoogachtend,

Dr. N.A.N.M. van Eijk
Voorzitter CTIVD

Mr. drs. K.C. Koese
Secretaris